

การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย

The Reformation of Justice Process in Thailand

บุญส่ง วรสิงห์*

Boonsong Worasing*

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ*

Chaiyaphum Rajabhat University*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยโดยเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมตามแนวคิดทฤษฎีแบบดั้งเดิมและปัจจุบัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขและนำไปใช้ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยให้มีความเหมาะสมตามที่ควรจะเป็น โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ คณาจารย์ในมหาวิทยาลัย และผู้บังคับบัญชา

ผลการวิจัยพบว่า การจะนำผู้กระทำผิดความผิดมาลงโทษ โดยนำคดีและข้อพิพาทเข้าสู่ระบบไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดเล็กน้อย คดีความผิดโดยประมาท หรือคดีอุกฉกรรจ์ มักมีเป้าหมายแต่เพียงว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยกระทำความผิดอะไร ตามบทบัญญัติของกฎหมายมาตราใด และจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษอย่างไร โดยกระบวนการยุติธรรมของไทยถูกผูกขาดโดยรัฐมากเกินไป ไม่มีพื้นที่ให้ชุมชนและประชาชนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม รัฐมีหน้าที่ ต้องนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติโทษไว้ หรือเป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงแก้แค้นแทนผู้เสียหาย จนก่อให้เกิดปัญหา คือ ปัญหาคดีล้นศาล คนล้นคุก และเป็นปัญหาของสังคม ทำให้หน่วยงานของรัฐต้องมาแก้ไขปัญหาสังคมในลักษณะนี้อีกเรื่อยๆ ไม่รู้จบสิ้น และเห็นควรปรับปรุงกฎหมายอาญาที่คดีอาญายอมความไม่ได้ที่ความเสียหายส่งผลกระทบต่อตัวผู้เสียหาย ให้เป็นคดีอาญาที่ยอมความได้ ปรับปรุงการกำหนดโทษ และส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย

คำสำคัญ : การปฏิรูป, กระบวนการยุติธรรม

Abstract

This study aims to study the reform of the Thai justice system. By comparing the judicial process based on traditional and current theories to find solutions and apply the reform of the justice system of Thailand to be appropriate as it should be using qualitative research methods and interviews. In-depth study by professional team Faculty members and subordinates.

The research found that to bring the suspect to punish by bring the case and the dispute. Whether it is a minor lawsuit. Lawsuit of negligence or felony lawsuit. There are always goals that what is accused did wrong. Thailand's justice system was over-regulated by the government. There is no space for community and people to play the role and participation. The government has the duty to bring the suspect to the punishment required by law. Or a justice process that solves the crime instead of the victim. The problem is overwhelmingly overturned, overturned, and a social problem. That made the government agencies have to solve this problem. Not to

finish. And agree to improve the criminal law. The Irreducible case. Damage directly affects the victim. To be a criminal case. Update penalty And promote disputes through mediation.

Keyword: Reformation, Justice Process

บทนำ

เมื่อประชาชนได้มาอยู่รวมกันเป็นสังคม การติดต่อสื่อสารสมาคมกันเพื่อแลกเปลี่ยนปัจจัยอันจำเป็นในการดำรงชีวิตก็เกิดขึ้น ในแต่ละสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆขึ้น เพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้เป็นไปในทำนองเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าในแต่ละวันชีวิตของเราต้องผูกพันกับกฎหมายตลอดเวลา และรักษาความเป็นระเบียบตลอดจนความสงบเรียบร้อยของสังคมไว้ เพราะเมื่อใดก็ตามที่สังคมมนุษย์ขาดความเป็นระเบียบ ความวุ่นวาย และความเสียหายต่างๆก็เกิดขึ้น และเป็นเหตุนำไปสู่ความพินาศของสังคมนั้นในที่สุด กฎเกณฑ์และข้อบังคับเหล่านี้ได้วิวัฒนาการตามภาวะของสังคมจนกลายเป็นกฎหมาย ซึ่งจะวิวัฒนาการต่อไป ดังนั้นจึงไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า ชีวิตของคนเรานี้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้กฎหมายและเกี่ยวข้องกับกฎหมาย

กฎหมาย คือ สิ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคม ในเรื่องนี้จะได้กล่าวถึงกฎหมายอาญากับการควบคุมอาชญากรรมเป็นการเฉพาะ กฎหมายอาญาได้บัญญัติพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ไว้ว่าทำอย่างไรที่ถือว่าเป็นความผิด และจะมีการบังคับใช้หรือนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษหากเกิดการกระทำผิดขึ้น ผู้ดำเนินการลงโทษก็คือรัฐ โดยผ่านสถาบันยุติธรรม ที่จริงแล้วกฎหมายอาญามีค่านิยมหรือเป้าหมายพื้นฐานแอบแฝงอยู่ ค่านิยมที่ว่านี้ อาทิ การปกป้องคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน กฎหมายจัดเป็นสถาบันเก่าแก่อย่างหนึ่งของมวลมนุษย์ จากประวัติความเป็นมาของกฎหมายได้บ่งบอกให้เราทราบว่า แรกเริ่มเดิมทีนั้น คนเราใช้กฎหมายเพื่อพิทักษ์ความปลอดภัย ให้แก่ตนเองมากกว่าที่จะพิจารณาคุณค่า ทางศีลธรรมของกฎหมาย ที่เป็นดังนั้นก็น่าจะมีเหตุผลว่าคนเรามีความรักในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ รู้ว่าสิ่งไหนเป็นของตนเองและสิ่งไหนเป็นของคนอื่น ความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ นับเป็นรากฐานของกฎหมายทั้งปวง

ปัจจุบันนี้กฎหมายได้กำหนดการที่จะลงโทษทางอาญาเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โทษทางอาญานั้นมีด้วยกัน 5 สถาน ได้แก่ 1.โทษประหารชีวิต 2.โทษจำคุก 3.โทษกักขัง 4.โทษปรับ 5.โทษริบทรัพย์สิน ซึ่งหมายความว่าหากมีการกระทำความผิดทางอาญาขึ้นแล้วผู้ที่กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษ 5 สถานดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้เท่านั้นจะลงโทษในลักษณะอื่น ๆ อีกนอกเหนือจากที่กล่าวไม่ได้ และกระบวนการยุติธรรมก็เน้นการลงโทษจำคุกเสียเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะมีความผิดเล็กน้อยเช่นคดีกระทำความผิดโดยประมาท คดีลักทรัพย์ราคาไม่มากนัก หรือคดีลักทรัพย์ราคาสูงต่างก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์เหมือนกัน หรือ คดีอุกฉกรรจ์ที่นับว่ามีโทษรุนแรงก็ล้วนแต่ถูกจองจำอยู่ในเรือนจำเดียวกันทั้งสิ้น จำนวนประชากรเมื่อมีจำนวนมากยิ่งขึ้นผู้กระทำความผิดย่อมมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวแทนที่รัฐหรือองค์กรของรัฐในกระบวนการยุติธรรมมีการวิวัฒนาการเจริญมากขึ้นความสมมาตรสามัคคีจะมีมากขึ้นแต่หาได้เป็นดังนั้นไม่ กลับมีการสร้างปัญหาให้กับสังคมมากยิ่งขึ้นเช่นในขณะนี้ปัญหาการกระทำความผิดมีมากขึ้นจำนวนคดีก็ล้นศาลเนื่องจากคดีความมีมากขึ้นกว่าผู้พิพากษาจะทำการตัดสินพิพากษาได้ทันหรือที่เรียกว่า “คดีล้นศาล” เมื่อมีผู้กระทำความผิดมากขึ้นโทษย่อมมีจำนวนมากขึ้นกว่าเรือนจำจะรองรับจำนวนนักโทษได้หรือที่เรียกว่า “นักโทษล้นคุก” ปัญหาของกระบวนการยุติธรรมของเราจึงจะต้องมีการแก้ไขปัญหา “คดีล้นศาล” และต้องแก้ไขปัญหา

“คนล้นคุก” จึงเป็นที่มาที่ทำให้ข้าพเจ้าต้องทำการวิจัย “การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย” เพื่อจะแก้ไขปัญหาภาคตุลาการ คนล้นคุก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยแบบดั้งเดิมกับปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยให้เหมาะสมตามสมควรจะเป็น

ขอบเขตของการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยและแนวปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นตัวบทกฎหมาย หรือ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมยังมีแนวคิดในลักษณะแบบดั้งเดิมคือ การนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามทฤษฎีการแก้แค้นแทนผู้เสียหายหรือใช้ทฤษฎีการลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำผิด เกิดความเกรงกลัวหรือการแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคม ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งในสังคม ไม่ได้ผล ดังนั้นจึงน่าจะมีการปรับกระบวนการยุติธรรมเสียใหม่หรือควรมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม เช่นการแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและจากการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวจะเป็นการแก้ไขปัญหาคดีล้นศาล และแก้ไขปัญหาคดีล้นคุก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย
2. ทำให้ทราบถึงสภาพข้อเท็จจริงและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยแบบดั้งเดิมกับปัจจุบัน
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทยที่เหมาะสมตามสมควรจะเป็น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ประเภท หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัยต่างๆ ตลอดจนรวบรวมแนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย และสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึก โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened form) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความเหมาะสมภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ไปทำการสัมภาษณ์บุคคลผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมของไทย เช่น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ คณาจารย์ ในมหาวิทยาลัย และผู้บังคับบัญชา เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร หลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ สร้างแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบประชากรและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง นำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดลองพร้อมก็นำไปสัมภาษณ์จริงแล้วนำมาจัดหมวดหมู่และแบ่งแยกประเภทเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Tools for Data Collective) ประกอบด้วย ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย รวมทั้ง

ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาอุปสรรค ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมของไทย และข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงทางกฎหมายต่อไป

สรุปผลการวิจัย

สังคมทุกสังคมต่างมีระเบียบแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติและบรรทัดฐานความประพฤติไว้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกของตนเอง ขณะเดียวกันสังคมได้กำหนดบทบังคับโทษรูปแบบต่างๆไว้ตอบโต้ต่อต้านหรือปฏิบัติต่อผู้กระทำการล่วงละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อให้สมาชิกไม่กระทำผิดอีก ซึ่งกฎระเบียบนั้นก็คือกฎหมาย

กฎหมาย คือ กฎ ระเบียบที่ออกโดยรัฐภายใต้ใช้ควบคุมความประพฤติของประชาชนผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายต้องถูกลงโทษ กลไกของสังคมที่รับผิดชอบต่อการบังคับใช้กฎหมายจึงเกิดขึ้นเพื่อทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่าย โดยเรียกว่า "กระบวนการยุติธรรม" หรือ "ระบบงานยุติธรรม" ในแง่ของสังคมวิทยาจะมองความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประสงค์จะศึกษากับสังคมในภาพรวมกว้างๆที่เป็นภาพครบวงจรทั้งระบบสังคม ดังนั้น ระบบงานยุติธรรมทางอาญาจึงมีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการที่สัมพันธ์สอดคล้องกัน คือ

- 1) ผู้กระทำผิด (Offender)
- 2) เหยื่ออาชญากรรม (Victim)
- 3) หน่วยงานยุติธรรมทางอาญา ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และหน่วยปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน (Community Based Program) และ
- 4) สังคม (Society) ซึ่งหมายถึง ประชาชนทั่วไป

วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการลงโทษมีอยู่ 4 ประการ กล่าวคือ

1. ลงโทษเพื่อแก้แค้นให้แก่สังคม (Retribution) ทฤษฎีนี้มีเหตุผลว่า การลงโทษก็เพื่อก่อให้เกิดความเจ็บปวดแก่อาชญากร ซึ่งถือเป็นความสำคัญอันยิ่งยวดทำให้สังคมรู้สึกรังเกียจและไม่เห็นด้วยกับการกระทำของอาชญากร และการแสดงออกเช่นนี้เป็นการพิสูจน์ให้เห็นความสำคัญของกฎหมายอาญา ก่อให้เกิดความเห็นคล้อยตามและเกิดความสมานสามัคคีขึ้นในสังคมส่วนรวม เพื่อจะได้ร่วมมือกันต่อต้านอาชญากรรมตามความเป็นจริงแล้ว การลงโทษเพื่อแก้แค้นนี้ก็เท่ากับเป็นการตีตราบาป หรือสร้างรอยมลทินให้แก่อาชญากร ทำให้กลายเป็นคนที่มีฐานะทางสังคมต่ำต้อยกว่าผู้อื่น

2. การลงโทษเพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรม (Deterrence) เหตุผลของการลงโทษเพื่อป้องกันนี้ได้พัฒนามาตั้งแต่สมัยเริ่มแรกของวิชาอาชญาวิทยา คือ ในราว ๆ คริสต์ศตวรรษที่ 18 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งมีทฤษฎีว่าการลงโทษควรมีจุดประสงค์เพื่อให้คนจำนวนมากที่สุด มีความสุขมากที่สุด ถือว่าผู้กระทำความผิดเป็นพวกที่ต้องการหาความสำเร็จสำราญ และพยายามหลบเลี่ยงการถูกลงโทษ ดังนั้น ถ้าได้รับการลงโทษเสียบ้างก็จะไม่กล้าทำความผิดอีก นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันมิให้สุจริตชนกล้าเอาเยี่ยงอย่าง เพราะถ้าเอาเยี่ยงอย่างก็จะถูกลงโทษ ในทำนองเดียวกันกับผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้ว

3. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดนั้น มีทฤษฎีว่าผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีบุคลิกภาพไม่เหมือนกัน จึงต้องปฏิบัติให้เหมาะสมแก่สภาพของแต่ละคน โดยพยายามช่วยให้ผู้กระทำความผิดปรับตัวเป็นคนดี ด้วยความสมัครใจของตนเองเป็นการปรับปรุงตนเอง เพื่อจะไม่ต้องมาเป็นอาชญากรอีก หลังจากพ้นโทษไปแล้ว

4. การลงโทษแบบบูรณาการ (Integration) การลงโทษในทฤษฎีนี้ก็คือ การรวมเอาวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นทั้ง 3 ประการมาไว้ในที่เดียวกัน คือ เป็นการลงโทษเพื่อให้เกิดผลทั้งในการแก้แค้น การป้องกัน

และการแก้ไข พร้อมกันไปไม่ได้แบ่งแยกเป็นเรื่องเดียว ดังได้กล่าวมาแล้ว คนที่มีความคิดในแนวทฤษฎีนี้ได้ให้ความเห็นว่า ความจริงแล้ว การลงโทษก็เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลาย ๆ อย่าง ไม่ใช่เพียงอย่างหนึ่งอย่างใด

นอกจากนี้ ยังมีทฤษฎีหลายทฤษฎีได้อธิบายให้ทราบว่ากฎหมายเกิดขึ้นในสังคมอย่างไร

ทฤษฎีที่หนึ่ง กล่าวไว้ว่า กฎหมายเกิดจากความผิดที่กระทำแก่บุคคล เมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้วก็ต้องมีการชดใช้ความผิด ผู้ที่จะทำให้เกิดการชดใช้ความผิดก็คือ ฝ่ายที่ได้รับบาดเจ็บหรือได้รับอันตราย หมายความว่า เป็นหน้าที่เฉพาะของฝ่ายที่ได้รับการกระทำร้ายที่จะต้องจัดการแก้แค้นเพื่อชดเชยความเจ็บปวดหรือความเสียหายที่ได้รับ และความเสียหายนั้นเป็นไปได้ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ และทรัพย์สินสมบัติ นับเป็นการขัดขวางความเจริญเติบโตของบุคคล เมื่อความเสียหายเกิดขึ้น ความรู้สึกโกรธเคืองและความก้าวร้าวก็จะตามมา ความต้องการแก้แค้นก็เกิดขึ้น วิธีการแก้แค้นก็คือ การลงโทษบางคนซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้กระทำความผิดโดยตรงก็ได้ ครึ่งเวลาล่วงเลยมานานเข้า สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปแทนที่การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะเป็นภารกิจของผู้ได้รับความเสียหาย กลับเป็นภาระของกลุ่มหรือรัฐขึ้นมาแทน

ทฤษฎีที่สอง กล่าวไว้ว่า กฎหมายเกิดจากกระบวนการที่มีเหตุผลในสังคม เมื่อความผิดเกิดขึ้นสังคมจะเข้ามาดำเนินแก้ไขปัญหา และกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมายอาญาจึงเปรียบเสมือนเจตนาธรรมของปวงชน หรือเป็นมติมหาชนก็ได้

ทฤษฎีที่สาม กล่าวไว้ว่า กฎหมายอาญาเกิดจากประเพณี ซึ่งได้พัฒนามาโดยปราศจากการวิเคราะห์หาเหตุผล หรือหากมีการวิเคราะห์ก็มีเพียงเล็กน้อย หลังจากประเพณีพัฒนามาระยะหนึ่งแล้วก็กลายเป็นรากฐานทางศีลธรรมไป ใครละเมิดประเพณีที่ตั้งขึ้น ก็จะเกิดปฏิกิริยาในทางมุ่งร้ายจากกลุ่มที่ยึดถือ ก่อให้เกิดเป็นกฎหมายอาญาซึ่งมีการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดไว้

ทฤษฎีที่สี่ กล่าวไว้ว่า กฎหมายอาญาเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ เมื่อกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้มีส่วนในการบัญญัติกฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใดก็จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในกรณีที่เกิดการจัดแย้งกับกลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์กัน กลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์จึงกลายเป็นอาชญากรไป ตามทฤษฎีนี้ คนทุกชั้นย่อมกระทำผิดได้คนฉลาดกระทำความผิดแต่แฝงความฉลาดเอาไว้ คนโง่จะทำผิดแบบตรงไปตรงมา คนฉลาดจะมีความสำคัญในทางการเมืองจะคอยขัดขวางคนที่ไม่มีอิทธิพลให้งดเว้นการกระทำความผิด กฎหมายที่ได้รับการบัญญัติขึ้นและนำมาบังคับใช้จะมีลักษณะไปในทำนองที่ว่า ความผิดหลายอย่างของคนฉลาดจะไม่ได้รับการกำหนดขึ้น

ทฤษฎีต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ ในแต่ละทฤษฎีย่อมมีจุดอ่อนและข้อผิดพลาด อย่างไรก็ตามอาจสรุปได้ว่ากฎหมายเกิดขึ้นเพราะมีการละเมิดสิทธิของกันและกัน มีทั้งละเมิดสิทธิของบุคคล ของชุมชน และของสาธารณะ นอกจากนั้นยังมีการทำลายศีลธรรมและมีความขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ ซึ่งผลประโยชน์ที่สำคัญก็คือ สิทธิดังกล่าวนั่นเอง ขอยกตัวอย่างสิทธิของบุคคล คนเราย่อมมีสิทธิในการแสวงหาความบันเทิง สมมติว่าเราต้องการไปดูหนังดูละคร ขณะเตรียมตัวจะไป ได้เอากะเป๋เงินไปวางไว้บนโต๊ะใต้ต้นไม้ เพียงชั่วครู่เงินก็หายไป เราไม่มีเงินไปดูหนังดูละคร แสดงว่าเราถูกละเมิดสิทธิแล้วเครื่องมือสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมเช่นนี้คือ พฤติกรรมการขโมยนั้น ก็คือกฎหมายนั่นเอง

กฎหมายอาญามีลักษณะพิเศษอยู่ 4 ประการ กล่าวคือ

1. มีสภาพของการเมือง การเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งของกฎหมายอาญา อาชญากรรม คือ การละเมิดกฎหมายที่ออกโดยรัฐซึ่งดำรงอยู่โดยวิธีทางแห่งการเมือง

2. มีการกำหนดความผิดไว้เป็นการเฉพาะ บอกไว้ชัดเจนแน่นอนว่าพฤติกรรมอย่างไรที่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ข้อบัญญัตินี้หากเกิดความคลุมเครือก็ให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้พิพากษาที่จะพิจารณาชี้ขาด และผู้พิพากษาย่อมพิจารณาในแง่ที่จะให้คุณแก่ผู้กระทำความผิดหรือจำเลย

3. มีสภาพบังคับโทษ หมายความว่า ต้องมีการลงโทษผู้กระทำความผิดให้รับทุกขัทรมาณ เพื่อจะได้สำนึกผิด และไม่กล้ากระทำความผิดต่อไปอีก ทั้งยังป้องกันมิให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง ถ้ามีการเอาเยี่ยงอย่างในการกระทำความผิดก็จะถูกลงโทษทำนองเดียวกันผู้ที่เคยกระทำความผิดมาก่อน กฎหมายอาญาเป็นรูปแบบพิเศษรูปแบบหนึ่งของการควบคุมอาชญากรรม เป็นสิ่งที่คอยบังคับให้คนทุกคนควบคุมตนเองเพื่อช่วยกันจรรโลงสังคมให้มีอารยะธรรมและป้องกันมิให้มีความประพฤติไปในทางเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม แต่ให้มีการปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม สังคมไม่มีกฎหมายก็คือ สังคมของคนป่าเถื่อนเป็นสังคมที่ไม่มีชื่อไม่มีแป อย่างไม่รู้ใครข้อนั้นว่า กฎหมายจะมีความหมายหรือมีความสำคัญก็ต่อเมื่อมีการบังคับใช้ คือ มีการลงโทษผู้กระทำความผิดตามควรแก่โทษานุโทษ หากไม่มีการบังคับใช้หรือลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่ได้ประกอบขึ้น กฎหมายก็จะไม่มีค่าเท่ากันศูนย์ และในการบังคับใช้กฎหมายจะต้องใช้ดุลยพินิจโดยคำนึงถึงแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานเจ้าสังกัดอุดมการณ์แห่งงานอาชีพ และความคาดหวังของชุมชน

การลงโทษอาจจะเกิดขึ้นได้ในที่ทุกแห่งที่คนมีความสัมพันธ์กัน และมีการละเมิดสิทธิหรือกฎที่กำหนดไว้ การที่พ่อแม่ดุลูก ครูเขี่ยนักเรียน ก็จัดเป็นการลงโทษ การที่พ่อแม่หรือครูทำเช่นนั้นก็เพราะเกิดการละเมิดกฎของครอบครัวหรือโรงเรียนขึ้น โทษที่ทำกันในสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็เพื่อเป็นการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎและให้มีการเรียนรู้ในสิ่งผิดชอบชั่วดี หรือมีฉะนั้นก็เพื่อป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวของคน เป็นการลงโทษที่ไม่ค่อยสิ้นเปลืองกำลังคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์มากมายเท่าใดนัก นอกจากนั้นยังไม่จำเป็นต้องมีการบริหารกฎอีกด้วย การลงโทษที่มีระบบ มีกำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดทั้งมีการจัดการ ก็คือการลงโทษโดยระบบงานยุติธรรม เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคล สิทธิของชุมชน และสิทธิของสาธารณชน

ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เมื่อปี พ.ศ. 2451 หรือ เมื่อ ร้อยกว่าปีมาแล้วเป็นประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทยที่มีในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กฎหมายดังกล่าวได้มีการนำรูปแบบกฎหมายจากต่างประเทศมาเป็นแนวทางในการร่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือคุณค่าทางวิชาการที่เป็นรากฐานสำคัญของประมวลกฎหมายอาญาในยุคปัจจุบัน ที่ได้มีการประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2499 และหากย้อนดูบททวนประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย ที่เกิดขึ้นก็จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ ของกฎหมายที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 หรือประมวลกฎหมายฉบับ พ.ศ. 2499 ได้ใช้มานานแล้วเห็นควรจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทย

ปัจจุบันนี้ทางการเน้นที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยตั้งคดีและข้อพิพาทเข้าสู่ระบบไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดเล็กน้อยๆ คดีกระทำความผิดโดยประมาท หรือคดีอุกฉกรรจ์กระบวนกรยุติธรรมของไทยนั้น ถูกนั้นผูกขาดโดยรัฐมากเกินไปเป็นเรื่องที่รัฐเข้ามาจัดการทั้งหมดทั้งระบบโดยไม่มีพื้นที่ให้ชุมชนและประชาชนในสังคมเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วม¹ ทางการจะมองว่าปัญหาของอาชญากรรมเป็นการกระทบต่อความสงบเรียบร้อย ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ต้องนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติโทษไว้ หรือ เป็นกระบวนกรยุติธรรมเชิงแก้แค้นแทนผู้เสียหาย และในความผิดทางอาญานั้นมีทั้งคดีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ได้รับความเสียหาย ตัดสินใจด้วยตัวเองว่าจะยอมตกลงกันแล้วถอนแจ้งความซึ่งเมื่อถอนแจ้งความแล้ว จะทำให้คดีความนั้นยุติลง ซึ่งเรียกว่า “คดีที่ยอมความได้” และคดีความที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจยุติคดีแม้ถอนแจ้งความคดีก็ไม่ยุติเจ้าหน้าที่ก็ยังสามารถดำเนินคดีได้ต่อไป เรียกว่า “คดีที่ยอมความไม่ได้” กล่าวคือ

1) คดีความผิดอาญาที่เป็นคดีที่ยอมความได้

คดีความผิดอาญาที่ยอมความได้ หมายถึง คดีอาญาประเภทซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อเอกชนคนหนึ่งคนใดเป็นส่วนตัว มิได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐหรือสังคมเป็น และความผิดใดจะเป็นความผิดอาญาอันยอมความได้นั้น กฎหมายได้ระบุไว้ชัดเจนว่าเป็น ความผิดอันยอมความได้ เช่น ความผิดฐานยักยอก ฉ้อโกง หมิ่นประมาท ทำให้เสียทรัพย์ อนาคต ช่มชืดกระทำชำเรา ออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงิน เป็นต้น ความผิด อาญาอันยอมความได้นี้เจ้าพนักงานของรัฐจะดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายร้องทุกข์ (แจ้งความ) ต่อเจ้าพนักงานตามกฎหมายเสียก่อน และต้องร้องทุกข์ภายในกำหนด 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด สำหรับคดีความผิดอันยอมความได้นี้ หากผู้เสียหายไม่ประสงค์จะ ดำเนินคดีกับผู้ต้องหาต่อไป ก็สามารถถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความได้ ซึ่งก็จะเป็น ผลให้คดีดังกล่าวระงับไป

2) คดีอาญาที่ยอมความไม่ได้

คดีอาญาที่ยอมความไม่ได้หมายถึง คดีอาญาประเภทที่นอกจากจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยตรงแล้ว ยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและสังคมโดยส่วนรวมอีกด้วย ความผิดอาญานอกจากที่กฎหมายระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นความผิดอันยอมความได้แล้ว จะเป็นความ ผิดอาญาแผ่นดินทั้งสิ้น เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ วิวาททรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ฆ่าคนอื่น วางเพลิงเผาทรัพย์ ขับรถประมาท เป็นต้น ซึ่งความผิดอาญาแผ่นดินนี้ แม้ผู้เสียหายไม่ตั้งใจดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ก็ไม่ทำให้คดีระงับ เจ้าพนักงานของรัฐก็สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดต่อไปได้

เมื่อมาพิจารณาคดีที่ยอมความไม่ได้แล้วเหมือนกับรัฐยังคงผูกขาดการเป็นเจ้าของ ความยุติธรรม ยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายตัดสินใจด้วยตัวของผู้เสียหายเองในการยุติคดี คดีที่ยอมความไม่ได้จึงไม่สามารถยุติคดีที่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่อยู่ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือกระบวนการยุติธรรม และการกระทำในลักษณะเช่นนี้ย่อมอาจเป็นช่องทางที่อาจทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้เป็นช่องทางในการทุจริต เรียกเงินจากผู้กระทำความผิดที่ยอมชดใช้เงินค่าเสียหายแล้วผู้เสียหายยอมถอนแจ้งความ ถ้าอยากให้คดียุติผู้กระทำความผิดจะต้องวิ่งเต้นคดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยอาจให้เงินกับตำรวจ เพื่อแลกกับอิสรภาพของตนเอง เพื่อที่ต้องการให้คดียุติลงในปัจจุบันนี้มีการกระทำเช่นนี้เป็นจำนวนมาก

สำหรับการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้นั้นจะต้องแก้ไขที่ตัวของกฎหมายโดยให้มีหลากหลายวิธีไม่จำกัดเหมือนเดิม กล่าวคือ

1) การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโดยการแก้ไขกฎหมาย คือ แก้ไขคดีความผิดอาญาที่ยอมความไม่ได้ ให้เป็นคดีที่ยอมความได้ ซึ่งคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ถึงแม้ผู้เสียหายประนีประนอม ยอมความ ตกลงกับผู้กระทำความผิดแล้วถอนแจ้งความ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังสามารถดำเนินคดีต่อไปเท่ากับว่าคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ไม่มีความยืดหยุ่น หรือไม่ส่งเสริมให้คู่กรณีประนีประนอม ยอมความ เสร็จจาทกลงกัน ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีต่อจนถึงที่สุดนี้ จะทำให้เป็นภาระหนักของศาลที่จะต้องมาพิจารณาพิพากษาคดีทุกกรณี ไม่ว่าจะ เป็นคดีอุกฉกรรจ์ หรือคดีเล็กน้อยๆ การกระทำในลักษณะนี้ทำให้ศาลต้องแบกรับภาระเกินกว่ากำลังของศาลที่จะรับได้ จึงเป็นที่มาของคำว่าคดีล้นศาลหลังจากศาลพิจารณาพิพากษาคดีแล้วหากตัดสินว่าผู้กระทำความผิด กระทำความผิดจริงก็เป็นภาระหน้าที่ของเรือนจำรับหน้าที่ต่อไปเมื่อมีผู้กระทำความผิดมากนักโทษหรือคนที่จะถูกจองจำก็ต้องมีมากจนเกินกว่ากำลังของเรือนจำจะรับไว้ได้

การแก้กฎหมายจากคดีที่ยอมความไม่ได้เป็นคดีที่ยอมความได้ จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา คดีล้นศาล คนล้นคุก เนื่องจากคดีอาญาที่ยอมความได้จะมีความยืดหยุ่นอยู่ในตัวเอง หมายความว่าคดีอาญาที่ยอมความได้นี้ หากผู้เสียหายทำการตกลงเจรจาหรือประนีประนอมยอมความกับผู้กระทำความผิดได้แล้ว เมื่อผู้เสียหายถอนแจ้งความซึ่งจะทำให้คดียุติลง ทั้งผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องเสียเวลา เสียเงินทองใน

การต้องถูกดำเนินคดี หรือถูกจำคุก แต่ถ้าคดีอาญาในคดีที่ยอมความได้ คู่กรณีไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังสามารถดำเนินคดีต่อไปได้ ไม่ทำให้คดีความเสียหายแต่ประการใด นี่คือข้อดีของคดีอาญาที่ยอมความได้ จะเห็นได้ว่าคดีอาญาที่ยอมความได้นี้เกิดประโยชน์มากกว่าเสีย เนื่องจากเป็นการเลือกของผู้เสียหายว่าจะเลือกการไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ยอมความ แล้วยุติคดี หรือหากว่าตกลงกันไม่ได้ผู้เสียหายก็ยังสามารถดำเนินคดีต่อไปได้อยู่แล้ว ดังนั้นการแก้กฎหมายจากคดีที่ยอมความไม่ได้เป็นคดีอาญาที่ยอมความได้ จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาดีล้นศาล และแก้ไขปัญหาด้นล้นคุกได้

2) การแก้ไขอัตราค่าลงโทษ

กฎหมายได้กำหนดการที่จะลงโทษทางอาญาเกี่ยวกับการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โทษทางอาญานั้นมีด้วยกัน 5 สถานได้แก่ 1.โทษประหารชีวิต 2.โทษจำคุก 3.โทษกักขัง 4.โทษปรับ 5.โทษริบทรัพย์สิน ซึ่งหมายความว่าหากมีการกระทำความผิดทางอาญาขึ้นแล้วผู้ที่กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษ 5 สถานดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้เท่านั้นจะลงโทษในลักษณะอื่น ๆ อีกนอกเหนือจากที่กล่าวไม่ได้ และกระบวนการยุติธรรมก็เน้นการลงโทษจำคุกเสียเป็นส่วนมาก ไม่ว่าจะเป็นความผิดเล็กน้อยๆ เช่นคดีกระทำความผิดโดยประมาท คดีลักทรัพย์ราคาไม่มากนัก หรือคดีลักทรัพย์ราคาสูงต่างก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์เหมือนกัน หรือ คดีอุกฉกรรจ์ที่นับว่ามีโทษรุนแรงก็ล้วนแต่ถูกจองจำอยู่ในเรือนจำเดียวกัน ทั้งสิ้นจำนวนประชากรเมื่อมีจำนวนมากยิ่งขึ้นผู้กระทำความผิดย่อมมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวแทนที่รัฐหรือองค์กรของรัฐในกระบวนการยุติธรรมมีการวิวัฒนาการเจริญมากขึ้นความสมัครสมานสามัคคีจะมีมากขึ้นแต่หาได้เป็นดังนั้นไม่ กลับมีการสร้างปัญหาให้กับสังคมมากยิ่งขึ้นเช่นในขณะนี้ปัญหาการกระทำความผิดมีมากขึ้นจำนวนคดีที่ล้นศาล เนื่องจากคดีความมีมากเกินไปผู้พิพากษาจะทำการตัดสินพิพากษาได้ทันหรือที่เรียกว่า คดีล้นศาล เมื่อมีผู้กระทำความผิดมากนักโทษย่อมมีจำนวนมากเกินไปเรือนจำจะรองรับจำนวนนักโทษได้ หรือที่เรียกว่า นักโทษล้นคุก เรือนจำควรเป็นสถานที่ควบคุมบุคคลที่เป็นอันตรายต่อสังคมหรือผู้ที่มีความผิดอัตราโทษรุนแรง และต้องควบคุมตัวเพื่อมิให้ออกไปก่อความเดือดร้อนต่อสังคมภายนอก แต่เรือนจำไม่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดครั้งแรกที่กระทำความผิดในคดีไม่ร้ายแรงหรือกระทำโดยพลั้งพลาด หรือกระทำความผิดโดยประมาท ไม่มีสันดานเป็นผู้ร้าย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องใช้มาตรการจำคุก เพราะอาจทำให้เกิดการถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากรรม การถูกสังคมนครหาว่าเป็นคนชั่วๆ จึงเท่ากับเป็นการสร้างอาชญากรรมขึ้นมาใหม่ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการที่กฎหมายเน้นการลงโทษจำคุกโดยไม่สนใจว่าจะจำคุกนานเท่าใดก็ตามไม่ว่าจะจำคุก 6 เดือน 1 ปี 2 ปี จำคุกตลอดชีวิตก็ล้วนแต่ต้องจำคุกเหมือนกัน ทั้งที่อยากจะมีการลงโทษโดยวิธีอื่น แต่มาติดขัดอยู่ที่บทบัญญัติของกฎหมายไม่เปิดช่องให้ลงโทษในลักษณะอื่น ๆ ได้นั่นเอง และการลงโทษในลักษณะอื่น เช่นการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยให้ทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ เพราะการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะก็ถือเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดอีกวิธีหนึ่ง ที่พูดเช่นนี้เพราะว่าประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดทำนั้นไม่ใช่ประโยชน์ส่วนตัวผู้กระทำความผิด แต่เป็นประโยชน์สำหรับส่วนรวม ดังนั้นจึงถือได้ว่าการทำประโยชน์เพื่อสาธารณะเป็นการลงโทษอีกอย่างหนึ่งได้ จึงน่าจะมีการแก้ไขปรับปรุงหรือบัญญัติกฎหมายโดยการเพิ่มวิธีการลงโทษหรือโทษทางอาญาในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 จากเดิมโทษทางอาญามีด้วยกัน 5 สถานเป็น มาตรา 18 โทษทางอาญามีด้วยกัน 6 สถานได้แก่ 1.โทษประหารชีวิต 2.โทษจำคุก 3.โทษกักขัง 4.โทษปรับ 5.โทษริบทรัพย์สิน 6.โทษทำประโยชน์เพื่อสาธารณะ

3) การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโดยยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หมายถึงกระบวนการที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายให้กลับคืนความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยใช้วิธีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้กระทำความผิด ฝ่ายผู้เสียหายสังคม ชุมชน และเจ้าพนักงานใน

กระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวดำเนินการโดย วัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแทนการลงโทษจำคุกหรือลงโทษอื่นตามที่กฎหมายกำหนดเป้าหมายที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น คือ การลดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางทรัพย์สิน ทางกาย หรือจิตใจ รวมถึงเกียรติภูมิ อำนาจ สิทธิและความสามัคคี ดังนั้น ผลลัพธ์ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงไม่ใช่การค้นหาตัวผู้กระทำความผิดและการลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด ในประการแรก เป็นการทำให้ผู้เสียหายพอใจและได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิด

สำหรับประโยชน์จากการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายจากคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้เป็นคดีอาญาที่ยอมความได้ และแก้ไขวิธีการลงโทษจากเดิมมี 5 สถานเป็น 6 สถาน การนกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยการไกล่เกลี่ย เข้ามาใช้กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย นั้นเพื่อเป็นทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมของไทย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการกลั่นกรองเอาผู้ที่ไม่สมควรจะถูกจองจำออกจากกระบวนการยุติธรรมแบบเต็มรูปแบบ เท่ากับว่าเป็นการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่โดยการลดจำนวนคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล เพราะคดีความสามารถตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ที่ชุมชนคดีก็ยุติลงจึงอาจเรียกว่าการแก้ไขคดีที่ยอมความไม่ได้เป็นคดีอาญาที่ยอมความได้ เป็นการแก้ไขปัญหาคดีล้นศาลนั่นเอง

และการแก้ไขวิธีการลงโทษหรือแก้ไขอัตราโทษจากเดิม 5 สถานเป็น 6 สถานนั้นก็เพื่อให้เป็นการลงโทษที่มีหลากหลายวิธีไม่ได้จำกัดเพียง โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สินเท่านั้น แต่ถ้าเราเห็นว่าการลงโทษจำคุกที่มีระยะเวลาสั้นๆนั้นเป็นการแก้ปัญหของสังคมไม่ได้ และการจำคุกในระยะเวลาสั้นๆแก้ไขปัญหาค้นคนไม่ได้ทำไมเราไม่หาวิธีการลงโทษแบบใหม่ หรือหารูปแบบหรือวิธีการลงโทษในรูปแบบอื่นๆดูบ้าง และผู้วิจัยก็เห็นว่าอาจมีรูปแบบการลงโทษในลักษณะอื่นๆแต่มาติดขัดที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 ได้บัญญัติโทษทางอาญามีด้วยกัน 5 สถานเท่ากับว่าเราจะลงโทษแบบอื่นๆนอกจากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นไม่ได้เลยดังนั้นถ้าเราอยากจะลงโทษในรูปแบบอื่นๆเราก็ต้องแก้ไขกฎหมายหรือการปฏิรูปกฎหมายเพื่อเป็นการลดจำนวนผู้ต้องขังโดยการแก้กฎหมายอาญาจากโทษทางอาญามี 5 สถานคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน เป็นโทษทางอาญามี 6 สถานคือประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ทำประโยชน์เพื่อสาธารณะ ซึ่งจากการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นการแก้ไขปัญหาค้นคนได้แล้ว

จึงอาจสรุปได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นตัวกำหนดให้คดีความเข้าสู่ระบบมากเกินไปไม่มีการกลั่นกรองคดีว่าคดีอย่างไรควรให้สิทธิแก่ประชาชนแก้ปัญหากันได้เองและคดีอย่างไรควรเข้าไปจัดการปัญหาดังกล่าวเอง จึงต้องทำการปฏิรูปกฎหมายหรือการแก้ไขกฎหมายโดยนำยุติธรรมทางเลือกเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาค้นคนในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เฉพาะอย่างยิ่งได้มีการนำหลักการของการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะเวลาสั้นๆและการแก้ไขกฎหมายอาญาจากคดีที่ยอมความไม่ได้ แก้ไขเป็น คดีที่ยอมความได้ ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาคดีล้นศาล ค้นคนค้นเนื่องจากคดีอาญาที่ยอมความได้จะมีความยืดหยุ่นอยู่ในตัวเองหมายความว่าคดีอาญาที่ยอมความได้นี้หากผู้เสียหายทำการตกลงเจรจาหรือประนีประนอมยอมความกับผู้กระทำความผิดได้แล้ว เมื่อผู้เสียหายถอนแจ้งความซึ่งจะทำให้คดียุติลงทั้งผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดก็ไม่ต้องเสียเวลา เสียเงินทองในการต้องถูกดำเนินคดีหรือถูกจำคุก แต่ถ้าคดีอาญาในคดีที่ยอมความได้คู่กรณีไม่สามารถเจรจาทกลงกันได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังสามารถดำเนินต่อไปได้ไม่ทำให้คดีความเสียหายแต่ประการใด นี่คือข้อดีของคดีอาญาที่ยอมความได้ จะเห็นได้ว่าคดีอาญาที่ยอมความได้นี้เกิดประโยชน์มากกว่าเสีย เนื่องจากเป็นการเลือกของผู้เสียหายว่าจะเลือกการประนีประนอมแล้วยุติคดี หรือหากว่าตกลงกันไม่ได้ผู้เสียหายก็ยังสามารถดำเนินคดีต่อไปได้อยู่แล้ว

ส่วนคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ถึงแม้ผู้เสียหายประนีประนอม ตกลงกับผู้กระทำความผิดแล้วถอนแจ้งความ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังสามารถดำเนินคดีต่อไปเท่ากับว่าคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ไม่มีความยืดหยุ่น หรือไม่

ส่งเสริมให้คู่กรณีประนีประนอมเจรจาตกลงกัน ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีต่อจนถึงที่สุดนี้ จะทำให้เป็นภาระหนักของศาลที่จะต้องมาพิจารณาพิพากษาคดีทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็คดีอุกฉกรรจ์ หรือคดีเล็กน้อยๆ การกระทำในลักษณะนี้ทำให้ศาลต้องแบกรับภาระเกินกว่ากำลังของศาลที่จะรับได้จึงเป็นที่มาของคำว่าคดีล้นศาล หลังจากศาลพิจารณาพิพากษาคดีแล้วหากตัดสินว่าผู้กระทำความผิด กระทำผิดจริงก็เป็นภาระหน้าที่ของเรือนจำรับหน้าที่ต่อไปเมื่อมีผู้กระทำความผิดมากนักโทษหรือคนที่จะถูกจองจำก็ต้องมีมากจนเกินกว่ากำลังของเรือนจำจะรับไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการยุติธรรมของไทยนั้นเน้นที่จะนำคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลมากเกินไปควรจะมีการกลั่นกรอง หรือการคัดแยกกว่าคดีประเภทใดที่ควรให้ประชาชนตกลงกันเองแล้วให้คดียุติลง คดีใดควรให้ศาลเป็นผู้พิพากษาคัดตัดสิน ซึ่งจะเป็นการลดปัญหาคดีล้นศาล คนล้นคุก และการที่จะทำเช่นนั้นได้ก็โดย การแก้กฎหมาย หรือการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง กล่าวคือ ต้องแก้ที่ตัวปัญหา ซึ่งได้แก่ กฎหมายอาญาที่บัญญัติว่าคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ทั้งๆที่มีความผิดเล็กน้อยๆ มีอัตราโทษไม่มากนัก หรือความผิดประมาท เป็นต้น ดังนั้น จึงเห็นควรแก้ไขเป็นคดีอาญาที่ยอมความได้และแก้ไขอัตราโทษคดีอาญาจากมี 5 สถาน คือ 1) โทษประหารชีวิต 2) โทษจำคุก 3) โทษกักขัง 4) โทษปรับ 5) โทษริบทรัพย์สิน เป็น 6 สถาน คือ 1) โทษประหารชีวิต 2) โทษจำคุก 3) โทษกักขัง 4) โทษปรับ 5) โทษริบทรัพย์สิน 6) โทษการทำประเพื่อสาธารณะ ตลอดจนนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาเป็นทางเลือกแก่ยุติธรรมกระแสหลักเพื่อลดความบาดหมางของสังคมและลดขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้สังคมไทยจะได้อยู่กันอย่างผาสุกตลอดไป

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2550).กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2550).ระบบความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์แห่งอนาคต.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- คณิต ฅ นคร. (2543). กฎหมายอาญาภาคความผิด ภาค1. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิต ฅ นคร.(2543). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ. (2553). รายงานวิจัยการพัฒนารอบแนวทางการวิจัยชุดโครงการ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานยุติธรรม.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2550).กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้ง-ทางอาญาสำหรับสังคมไทย.กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม, สำนักงานยุติธรรม.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2551).การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- โชติช่วง ทัพวงศ์. (2550). การใกล้เกลี่ยข้อพิพาทในศาล.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาล-ยุติธรรม:สำนักงานระงับข้อพิพาท.

- นพพร โพธิ์รังสิยากร. (2548). ภาพรวมของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยประนีประนอม ยอม
ความ. กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการสอนไกล่เกลี่ยศูนย์สันติวิธี, สถาบันพระปกเกล้า
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2). คำอธิบายกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร 543, สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปรัชญา อยู่ประเสริฐ. (2550). ขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ย : ในเทคนิคจิตวิทยาและการสื่อสาร สำหรับการ
ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธนาเพรส.
- พิชัยศักดิ์ หรยางกูร. (2545). พจนานุกรมการอนุญาโตตุลาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามย่านวิทยา
พัฒนา.
- ไพบุลย์ วัฒนธรรมศิริ. (2546). สันติวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครธุรกิจ.
- มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต.(2552). การนำวิธีการไกล่เกลี่ยคดีอาญามาใช้ในศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานศาลยุติธรรม, สำนักกระงับข้อพิพาท.
- มนตรี ศิลป์มหาบัณฑิต. (2550). การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ
การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม, สำนักกระงับข้อพิพาท.
- วันชัย รุจน์วงศ์. (2545). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงยุติธรรม. สำนักงาน
พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
- สรวิศ ลิ้มปริงซี. (2550). การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ การ
ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, สำนักกระงับข้อพิพาท.
- สรวิศ ลิ้มปริงซี. (2552). การไกล่เกลี่ยฟื้นความสัมพันธ์ในคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:สำนักงาน
ศาลยุติธรรม, สำนักกระงับข้อพิพาท.
- สรวิศ ลิ้มปริงซี.(2552). กระบวนการสร้างความยุติธรรม.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาล
ยุติธรรม, สำนักกระงับข้อพิพาท.